

Jaargang 40, nummer 4,
december 2015

Historische vereniging voor de IJsseldelta Jan van Arkel

0 100 200 300 400 500 Meter

Inhoud

VLUCHTELINGEN IN KAMPEN - <i>Dr. Iet Erdsieck</i>	3
VERDWENEN NAAM: DE PAPERSTRAAT - <i>Sybrén Gerlofsma</i>	23
TE LAAT - <i>Johan Prins</i>	34

Omslag

Illustratie omslag:

Met drie bussen kwamen op 29 oktober j.l. 131 vluchtelingen aan bij sporthal De Reeve in Kampen. Zij verbleven daar een paar dagen om vervolgens naar andere opvangcentra te worden gebracht. Foto Freddy Schinkel.

Ten geleide

Enige tijd vóór de grote vluchtelingenstromen naar Europa op gang kwamen werkte Iet Erdsieck al aan een artikel voor ons tijdschrift over een paar duizend vluchtelingen die door de eeuwen heen in Kampen terechtkwamen. En die daar goed opgevangen en verzorgd werden. De schrijfster komt tot de conclusie “ . . . dat de gemeente Kampen een humaan vreemdelingenbeleid heeft gevoerd en dat nog steeds doet.”

Het voetpad langs de IJssel, dat zich door de eeuwen heen heeft opgewerkt tot een van de langste winkelstraten van Nederland, was vroeger nog langer dan de huidige Ou-

destraat is. De doorsnijding / inkorting vond plaats door de uitbreiding van de huidige St. Nicolaaskerk die met de eerste omvang geheel binnendijks stond. Het afgesneden deel werd in de veertiende eeuw al Papenstraat genoemd. De kruittoren op de Burgwal tussen de Zwanenbrug en het Oorgat, die in 1809 werd afgebroken, is volgens Sybrén Gerlofsma de voormalige Papenpoort geweest. De straatnaam is verdwenen, maar een herinnering aan de straat kan nog gevonden worden in de Samuel Goudsmithof.

VLUCHTELINGEN IN DE GEMEENTE KAMPEN

Jet Eratsieck

Inleiding

Mensen die vluchtten uit oorlogsgebieden zijn er altijd geweest. Soms raakten hele volken op drift zoals tijdens de Volksverhuizing in de vierde eeuw na Chr. Vele volken (stammen) begonnen toen westwaarts te trekken. Onder hen waren de Angelen en Saksen die zelfs de Noordzee overstaken om in Groot-Brittannië terecht te komen. In latere eeuwen vluchtten Joden na de val van Granada (1492) uit het Iberisch schiereiland naar Nederland. Na de val van Antwerpen in 1585 kwam een deel van deze vluchtelingen een eeuw later in Kampen terecht.

Na de opheffing van het Edict van Nantes (1685) vluchtten hugenoten uit Frankrijk eveneens naar Nederland. Doordat het Edict van Nantes was opgeheven, werd hun protestantse geloofsovertuiging niet langer getolereerd en waren zij vogelvrij geworden. Hugenoten en Joden arriveerden, soms langs een omweg, ook in Kampen. Evenals Poolse Joden die na vervolging in de 17de en 18de eeuw hun toevlucht zochten in deze stad. In 1713, bij de vrede van Utrecht, werd Rijsel (Lille) bij Frankrijk gevoegd. Daarop vluchtten nog eens 32 arme hugenoten naar Kampen. Zij verbleven slechts kort in deze stad en werden mede onderhouden door de f150,- die de Staten van Overijssel voor hun onderhoud beschikbaar stelden.¹

Tussen 1914 en 1964 kwamen ten gevolge van de Eerste en Tweede Wereldoorlog vluchtelingen naar Kampen. Dat waren in de jaren 1914-1918 personen met de Belgische en Franse nationaliteit. In de jaren dertig van de 20ste eeuw, na de opkomst van Hitler, trachtten Duitse Joden het naziregime te ontvluchten. En in 1945, na beëindiging van de Tweede Wereldoorlog en het ontstaan van de zogenaamde Koude Oorlog, kwam een vluchtelingenstroom uit Oost-Europa op gang. In 1956 vluchtten Hongaren naar Nederland, nadat de opstand tegen het communistische regime was neergeslagen. Zij vreesden voor hun leven. Nederland kreeg na de soevereiniteitsoverdracht van Indië aan de Republiek Indonesia, in 1949, te maken met de komst van gerepatrieerde landgenoten uit Indonesië.

Verdwenen namen: de Papenstraat

Verdwenen namen: de Papenstraat

Sybrren Gerlofsma

De naam Papenstraat in Kampen is enkel nog bekend uit schriftelijke bronnen. Verdwenen straatnamen gingen in de meeste gevallen verloren, omdat de dragers van de naam verdwenen. Na verlies van hun functie raakten de straten uit beeld en de namen uit de herinnering, meestal sporen achterlatend in archieven en soms in het stadsbeeld.

In het archiefmateriaal met betrekking tot de stad Kampen komen de namen Papenstraat en Papensteeg een aantal malen voor. Zo weten we dat de huidige Schoolstraat tussen Muntplein en Burgwal in 1775 bekend stond onder de dubbelnaam Munt- of Papensteeg. In de 14de en 15de eeuw komen we de vermelding tegen van een Papenstraat, die ligt in de nabijheid van Burgwal en van Sint Nicolaaskerkhof. Het is verleidelijk om te stellen dat deze Papenstraat dus moet hebben gelegen ter hoogte van de huidige Schoolstraat. De auteurs van het boek 'Gezichten in de straten van Kampen' laten ons bijvoorbeeld weten dat "het in beide gevallen zeer waarschijnlijk gaat om de (...) Schoolstraat". In deze bijdrage wordt getoond waarom deze aanname onjuist is.

NIET PUZZELEN ZONDER TOTAALBEELD

Het plek geven aan een grote hoeveelheid topografische elementen uit een archief is in zekere zin te vergelijken met het werken aan een grote legpuzzel. Voor de juiste interpretatie van elk puzzelstukje is een totaalbeeld nodig, namelijk een afbeelding van de voltooidde legpuzzel op het deksel van de puzzeldoos. Pas als het beeld van de ruimtelijke situatie in een bepaalde tijd duidelijk is, kunnen de in bronnen gevonden puzzelstukjes een juiste plek krijgen.

Om een dergelijk beeld zo scherp mogelijk te krijgen, is het bestuderen van relevante literatuur aan te raden. Waarom zou je door anderen verricht onderzoek negeren en zelf opnieuw beginnen? Behalve verbeeldingskracht en analytisch vermogen is hierbij een kritische instelling vereist. Elke bewering dient te worden getoetst op betrouwbaarheid, mogelijkheid en inpasbaarheid in het geheel.